

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԻՆ ԹՅՈՒՆ

Հոդվածի հղումը. Օհանյան Ա. (2024), «Z սերնդի» անձնային առանձնահատկությունները թվային դարաշրջանում, *Տնտեսություն և հասարակություն*, ՀՊՏՀ, Տնտեսագետ, 2(5), 176-190, DOI: 10.52174/29538114_2024.2-176

Ներկայացվել է խմբագրություն՝ 15.04.2024 թ.

Ուղարկվել է գրախոսության՝ 23.04.2024 թ.

Երաշխավորվել է հրատարակման՝ 18.11.2024 թ.

ՍՈՖՅԱ ՕՀԱՆՅԱՆ

ՀՊՏՀ հասարակագիտության ամբիոնի դոցենտ,
փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու

 <https://orcid.org/0000-0002-5941-5150>

«Z ՍԵՐՆԴԻ» ԱՆՁՆԱՅԻՆ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԹՎԱՅԻՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆՈՒՄ

Հարափոփոխ աշխարհի անքակտելի բնութագիրն է գլոբալացումը, որն ուղղված է այնպիսի գործընթացների փոփոխությանը, որոնց ընթացքում տեղի է ունենում թվային տեխնոլոգիաների ակտիվ ներդրում հասարակական կյանքի բոլոր ոլորտներում: Թվայնացումը՝ որպես համաշխարհային հասարակական զարգացման շարժիչ, հիմնովին փոխում է մտածողության կարծրափայտերը, շրջապատող իրականության ընկալման միջոցները, ներմուծում է վարքագծային նոր կանոններ: Գիտական և հրապարակախոսական աղբյուրներում լայնորեն դիտարկվում է թվային սերնդի երևույթը, և հետազոտողները փորձում են նորովի վերաիմաստավորել «թվերի», տեղեկատվական դաշտի ազդեցության չափը անձի, նրա վարքագծի, որոշումների կայացման վրա, որպեսզի «թիվը» օգնականից չվերածվի գիտակցության մանիպուլյացիայի գործիքի: Ուստի, հրապարակ է դառնում սոցիալ-հոգեբանական տեսանկյունից ժամանակակից երիտասարդ սերնդի աշխարհայացքի, համոզմունքների, արժեքների և վարքագծի նմուշների ուսումնասիրությունը:

Թվային սերնդի ներկայացուցիչներն աչքի են ընկնում ինքնընկալման յուրահատկություններով՝ հաղորդակցային, ճանաչողական, հուզական-կամային, շարժառիթային-պահանջմունքային տեսանկյուններից: Ժամանակակից սերնդի անձնային և վարքագծային բացահայտված բնորոշ առանձնահատկությունները ցույց են տալիս, որ նրա ներկայացուցիչներից ոմանք գտնվում են իրական հասարակությունից օտարված վիճակում, ունեն շփման դժվարություններ, սուբյեկտիվ կախվածություն են զգում «թվերից», ինչը նեղացնում է հետաքրքրությունների շրջանակը, խոչընդոտում միջանձնային խոր հարաբերությունների ստեղծմանը, առաջացնում է անտարբերություն: Միև-

նույն ժամանակ, այսօր երիտասարդներն ունեն որոշակի առավելություններ ավագ սերունդների նկատմամբ. նրանք օժտված են ճկուն մտածողությամբ և շարժունակությամբ, կարողանում են աշխատել բազմախնդրայնության և մեդիաբազմախնդրայնության պայմաններում, արագ են ընկալում տեղեկատվությունը, ակնթարթորեն անցնում են մի գործից մյուսին: Այս որակները պետք է համաչափորեն օգտագործվեն կրթական նպատակներով՝ կիրառելով փոխազդեցության նոր ձևեր, զարգացնելով հաղորդակցային, պլանավորման և քննադատական մտածողության հմտությունները:

Հիմնաբառեր. գլոբալացում, թվայնացում, թվային տեխնոլոգիաներ, սերունդների տեսություն, «Z սերունդ»

JEL: J13, L86, O33

DOI: 10.52174/29538114_2024.2-176

Ներածություն: Արդի իրականության մեջ տեղեկատվայնացումը և թվայնացումը, էապես ընդլայնելով համաշխարհային գիտատեխնիկական և սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի հորիզոնները, զարգանում են՝ լրջորեն փոխակերպելով ոչ միայն գերժամանակակից համարվող, այլև ավանդական, դարերի վեր ձևավորված ինստիտուտներն ու կառույցները՝ արագորեն վերափոխելով սոցիալական հաղորդակցությունների աշխարհը՝ այն ավելի ու ավելի փոխարինելով վիրտուալով, դրանով իսկ լրացուցիչ հիմքեր ստեղծելով հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներում փոփոխությունների, երբեմն նաև անկայունության ու բախումների աճման համար:

Այս համատեքստում սույն հոդվածի արդիականությունը պայմանավորված է սոցիոմշակութային այն առանցքային փոխակերպումներով, որոնք բնորոշ են XXI դարին: Թե՛ գիտելիքի ձեռքբերումը, թե՛ կենցաղի կազմակերպումը, թե՛ մարդկային երկխոսությունը, թե՛ աշխատանքային փոխհարաբերությունները ներկայում կառուցվում են թվային դարաշրջանի կանոններով: Համացանցը, սմարթֆոնը և սոցիալական ցանցերը ներխուժել են մեր կյանք, և դժվար է պատկերացնել մարդու, հասարակության, պետության և ընդհանուր առմամբ մարդկային քաղաքակրթության հետագա զարգացումն առանց այդ բաղադրիչների: Բնականաբար, դրանց դրսևորումները կյանքի տարբեր ոլորտներում ձևավորում են նոր հոգեկերտվածք և արժեքային նոր համակարգ:

Ըստ այդմ՝ աշխատանքի հիմնական նպատակներն են.

- ուսումնասիրել թվայնացման, համացանցի ու տեղեկատվական հոսքերի համատեքստում ժամանակակից երիտասարդների արժեքային կողմնորոշիչները և վարքը, դրանց ձևավորման և փոփոխությունների առանձնահատկությունները,
- դիտարկել տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ազդեցությունը երիտասարդների բարոյահոգեբանական փոփոխությունների տեսանկյունից:

Վերոնշյալ նպատակներն իրագործելու համար առաջադրվում են հետևյալ խնդիրները.

- վեր հանել թվային դարաշրջանի առանձնահատկությունները,

- ուսումնասիրել երիտասարդների արժեքային, բարոյահոգեբանական, հոգեկերտվածքային նախապատվությունները թվային դարաշրջանում,
- վերլուծել արժեքային նոր կողմնորոշիչների ձևավորման սոցիոմշակութային առանձնահատկությունները:

Գրականության ակնարկ: Սերունդների ուսումնասիրության խնդիրը մշակվել է 20-րդ դարի սկզբին՝ Կ. Մանհեյմի, Խ. Օրտեգա-ի-Գասետի, Հ. Մարկուզեի և այլոց աշխատություններում: Հենվելով նախորդ հետազոտությունների վրա՝ ամերիկացի երկու գիտնական՝ ժողովրդագրագետ, տնտեսագետ Նեյլ Հոուն և պատմաբան, դրամատուրգ, գրող Ուիլյամ Շտրաուսը 1991 թ. առաջադրեցին, այսպես կոչված, *սերունդների տեսությունը*¹: Վերլուծելով ԱՄՆ-ի պատմությունը՝ տեսության հեղինակները բացահայտում են որոշակի դարաշրջաններ, երբ մարդկանց մեծամասնությունն օժտված էր համանման արժեքներով: Սերունդների տեսությունը, որն ի սկզբանե մշակվել էր ամերիկյան պատմության հիման վրա և, որպես հետևանք, կիրառելի էր միայն Միացյալ Նահանգների բնակիչների համար, հետագայում, այս կամ այն չափով, տարածվեց նաև այլ երկրների վրա:

Այս տեսությունը սկզբնապես պատկանում էր սոցիոլոգիայի ոլորտին, ինչպես նաև դիտարկվում էր տնտեսագիտական և մարքեթինգային հետազոտությունների համատեքստում: Տեսության առանցքն է համարվում «Z սերունդը». սա թվային սերունդ է, որը մեծացել է համացանցի, սոցիալական ցանցերի և կապի շարժական տեխնոլոգիաների կիրառման դարաշրջանում: «Z սերունդը» հաճախ նկարագրում են որպես տեխնոլոգիապես գրագետ և ազատամիտ: Ներկայումս «Z սերունդ» եզրը բավական լայնորեն է գործածվում և՛ գիտական, և՛ հանրամատչելի գրականության մեջ՝ ենթարկվելով քննական վերլուծության սոցիալ-փիլիսոփայական և հոգեբանական տեսանկյուններից: Հոդվածում խոսքը վերաբերում է առավելապես «Z սերնդի» սոցիոմշակութային առանձնահատկություններին:

Հոուի և Շտրաուսի «Z սերնդի» հետ մեկտեղ, կան «սերունդային» այլ տեսություններ, որոնք նկարագրում են ժամանակակից դեռահասների առանձնահատկությունները: Դրանցից են ամերիկացի հոգեբան Ջին Թվենցի «iGen» սերնդի տեսությունը² և Մարկ Պրենսկու «Թվային արորիզենների» («Digital Native» սերունդ) տեսությունը³:

Թվենցը առանձնացնում է սերունդների սահմանները, որոնք նման են Հոուի և Շտրաուսի տեսությանը, այնուամենայնիվ, ընդգծում է նրանց միջև անցման աստիճանական, փոքր-ինչ անորոշ բնույթը: Պրենսկին «թվային արորիզեններին» ներկայացնում է ի հակադրություն նախորդ սերունդների «թվային ներգաղթյալների»: Ե՛վ Թվենցը, և՛ Պրենսկին դիտարկում են նոր

¹ Տե՛ս **Strauss W., Howe N.**, Generations: The history of America’s future, 1584 to 2069. NewYork: Quill, 1991:

² Տե՛ս **Twenge J. M.**, iGen: Why Today’s Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy-and Completely Unprepared for Adulthood – and What That Means for the Rest of Us. New York: Atria Books, 2017:

³ Տե՛ս **Prensky M.**, Digital Natives, Digital Immigrants, Part 1 // On the Horizon, 2001, Vol. 9, Issue 5, էջ 1-6:

սերնդի առանձնահատկությունները՝ որպես տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման և տարածման հետևանք (Թվենչի համար դրանք սմարթֆոններն են, Պրենսկու համար՝ թվային տեխնոլոգիաներն ընդհանուր առմամբ):

«Թվայնացում» հասկացության համընդհանուր, միանշանակ ընդունելի սահմանում գոյություն չունի: Ավելի հաճախ թվայնացումը դիտարկում են որպես նոր դարաշրջան, որը հիմնված է «մեծ տվյալների» («bigdata») և համապատասխան տեխնոլոգիաների վրա, որի շրջանակներում արհեստական բանականության և մեքենայական ուսուցման մեթոդների («machine learning») միջոցով գեներացվում են նոր գործիքներ՝ արտադրողականության բարձրացման և տվյալների առկա բազմությունների կառուցարկման նպատակով⁴:

Թվայնացման մի շարք փիլիսոփայական սահմանումներ գոյություն ունեն⁵: Այսպես՝

- Թվայնացումն այնպիսի տեխնոլոգիաների մշակում և կիրառում է, որոնք օգտագործում են դիսկրետության, հաշվարկելիության, ծրագրավորվածության, ալգորիթմականության գաղափարներ: Թվայնացումն առկա է ժամանակակից քաղաքակրթության բոլոր դրսևորումներում. համակարգիչներում և հաղորդակցության մեջ, կրթության մեջ և կենսատեխնոլոգիաներում, նանոտեխնոլոգիաներում և աստղաֆիզիկայում, փորձագիտական համակարգերում և իրերի համացանցում (IoT), անօդաչու սարքերում և «խելացի քաղաքներում»՝ ապահովելով ընդհանուր տեխնոլոգիական և հայեցակարգային հարթակ (պլատֆորմ), որը հիմնված է թվային կողի (ալգորիթմի) վրա:
- Թվայնացումը մարդաբանական դիսկուրս տեղափոխելիս բնորոշվում է որպես «անձի տեղափոխում վիրտուալ իրականություն, որի արդյունքում ծագում են վտանգներ՝ կապված անձի ապամարդկայնացման, գաջերներից ու համակարգչային համակարգերից կախվածության՝ թվային դարաշրջանի մարդկության հիվանդության հետ»⁶:

Հետազոտության մեթոդաբանություն: Հոդվածում ուսումնասիրվել են հիմնախնդրին առնչվող ակադեմիական և գիտահանրամատչելի գրականությունը, տեսություններն ու նոր հայեցակարգերը: Ըստ այդմ՝ հետազոտության մեթոդաբանությունը հիմնված է թվայնացման փուլային մոդելի հայեցակարգի, տեղեկատվական դարաշրջանի տեսության, սոցիալական ցանցերի դե-

⁴ Տե՛ս **Anderson C.**, The end of theory: The data deluge makes the scientific method obsolete. *Wired magazine*, July 16, 2008, http://www.wired.com/science/discoveries/magazine/16-07/pb_theory

⁵ Այդ մասին ավելի մանրամասն տե՛ս **Atoyan V., Ohanyan S., Movsisyan N, Hovyan V.**, Digitalization as a Sociocultural Characteristic of the Globalization Era. *Saudi Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(9), 2023, էջ 296-299, <https://doi.org/10.36348/sjss.2023.v08i09.008>; **Atoyan, V., Hovyan, V., Ohanyan S., Movsisyan N.**, The Digital Space as the Environment of Social Self-Determination and Self-Expression. *Journal of Advances in Education and Philosophy*, 7(9), 2023, էջ 347-350, <https://doi.org/10.36348/jaep.2023.v07i09.004>; **Atoyan V., Movsisyan N., Ohanyan S., Hovyan V.**, The Impact of Digital Technologies on the Formation of New Identity Models and Value Orientations. *ScholarsBulletin*, 9(8), 2023, էջ 95, <https://doi.org/10.36348/sb.2023.v09i08.001>

⁶ **Лекторский В. А.**, Глобальная цифровизация как антропологический вызов // Человек и символы искусственного интеллекта. СПб., 2022, с. 18-29.

րակատարման ուսումնասիրության վրա: Կիրառվել են նաև մտահայեցողական մեթոդներ, ինչպիսիք են դիտարկումը, ընդհանրացումը, վերացարկումը, վերլուծությունը, համեմատությունը և այլն:

Սակայն հիմնական մեթոդը, որի օգնությամբ դիտարկվում են «Z սերնդի» անձնային առանձնահատկությունները, Հռուի և Շտրաուսի սերունդների տեսությունն է, որը, ինչպես վերը նշվել է, XXI դարի սկզբին լայն տարածում գտավ արևմտյան ժողովրդագրության, սոցիոլոգիայի մեջ, մարքեթինգային ու գովազդային հետազոտություններում:

Այս մոտեցումը՝ որպես բանավիճային հարթակ, թույլ է տալիս ցույց տալ տարբեր սերունդների ձևավորման առանձնահատկությունները, ինչը պայմանավորում է նրանց արժեքային կողմնորոշիչներն ու վարքագծի մոդելները կյանքի տարբեր ոլորտներում, ինչպես նաև սպառողական վարքագիծը: Հռուի և Շտրաուսի տեսության մեջ մեծ դեր է տրվում պատմական գործընթացի փուլայնությանը: Տեսությունը հիմնված է որոշակի սոցիալ-մշակութային համատեքստում ձևավորված մարդկանց արժեքային կողմնորոշումների վրա: Այս տեսության համաձայն՝ առանձնացվում են կրկնվող ժամանակային պարբերաշրջաններ, որոնք տևում են 80 տարի: Դրանք բաղկացած են չորս ժամանակաշրջանից (սերնդից)՝ ճգնաժամ, վերելք, զարթոնք և անկում: Այսպիսով՝ յուրաքանչյուր ժամանակաշրջան տևում է մոտավորապես 20 տարի և բնութագրվում է սերնդի ներկայացուցիչների ընդհանուր հատկանիշների, արժեքային համակարգի և վարքագծային ձևերի առկայությամբ:

Քանի որ հողվածի հիմքում առկա արժեքային կողմնորոշիչների և շարժառիթների ուսումնասիրության խնդիրը ավանդաբար համարվում է միջգիտակարգային, աշխատանքի շրջանակներում կիրառվում են նաև պատմահամեմատական և համակարգման մեթոդները:

Վերլուծություն: Սերունդների տեսության մեջ առանձնացվում են 20 տարվա ժամանակահատվածում (յուրաքանչյուր «կյանքի փուլի» տևողությունը) ծնված մարդիկ, որոնց միավորում են պատմական որոշ իրադարձություններ: Ի լրումն իրենց ծննդյան տարիների՝ նույն սերնդի մարդիկ սոցիալականացվել են ընդհանուր պատմական համատեքստում և բնութագրվում են նաև ընդհանուր համոզմունքների առկայությամբ, նմանատիպ վարքագծով և նույն սոցիալական հանրությանը պատկանելու զգացմամբ: Ըստ այդմ՝ կարելի է առանձնացնել մի քանի տարիքային սոցիոմշակութային խումբ (սերունդ)։

1. «Լուռ սերունդ» (1923–1943), որի արժեքները ձևավորվել են մինչև 1953 թվականը: Արժեքներն են հավատարմությունը, կանոնների ու օրենքների պահպանումը, հարգանքը պաշտոնի և կարգավիճակի նկատմամբ, պատվախնդրությունը, համբերատարությունը:

2. «Բեյբի-բումերների սերունդ» (1943–1963), որի արժեքները ձևավորվել են մինչև 1973 թվականը: Արժեքներն են լավատեսությունը, անձնային վերելքի և վարձատրության շահագրգռվածությունը, միաժամանակ՝ կոլեկտիվիզմը և թիմային ոգին, երիտասարդության պաշտամունքը:

3. «X սերունդ» կամ «Անհայտ սերունդ» (1963–1983), որի արժեքները ձևավորվել են մինչև 1993 թվականը: Արժեքներն են փոփոխությունների պատրաստակամությունը, ընտրության հնարավորությունը, գլոբալ տեղեկացվածությունը, տեխնիկական գրագիտությունը, անհատապաշտությունը, որը

կյանքի ընթացքում սովորելու ձգտումը, հայացքների չձևայնացվածությունը, հույզերի որոնումը, օգտապաշտությունը, անձնապաստանությունը, սեռերի հավասարությունը:

4. «Y սերունդ» կամ «Միլենիումի («նեքստ», «ցանցային») սերունդ» (1983–2003), որի արժեքները ձևավորվել են մինչև 2023 թվականը: Արժեքներն են քաղաքացիական պարտքն ու բարոյականությունը, պատասխանատվությունը, բայց հոգեբաններն ընդգծում են նաև միամտությունը և ենթարկվելու կարողությունը: Y սերնդի համար առաջին պլան է մղվում անհապաղ վարձատրությունը:

5. «Z սերունդ» (2003-2023), որի արժեքները շարունակում են ձևավորվել նաև այժմ⁷: Այս սերնդի ձևավորումն ու կայացումը համընկնում է թվային տեխնոլոգիաների և գործընթացների գլոբալ զարգացմանը և համընդհանուր ներդրմանը⁸:

Հաշվի առնելով հիմնական անձնային ոլորտները՝ հարկ է դիտարկել «Z սերնդի» **հաղորդակցային, արժեքային-հմաստային, հուզական-կամային և շարժառիթային-պահանջմունքային, ճանաչողական** առանձնահատկությունները.

1. Թվային սերնդի ներկայացուցիչների հաղորդակցային առանձնահատկությունները: Թվային սերնդի ներկայացուցիչների հոգեբանադաստիարակչական առանձնահատկությունները բացահայտվում են հիմնականում նրանց առցանց և անցանց հաղորդակցման մեջ: Շփման ավանդական անմիջական համակարգը վերափոխվում է առցանց հաղորդակցման՝ մի կողմից՝ ապահովելով փոխազդեցության անվտանգ ձևաչափը, մյուս կողմից՝ փոխելով հաղորդակցման միջոցները, բովանդակությունը և իրեն՝ անձին: Առցանց հաղորդակցման ընթացքում ուրիշ մարդու ընկալման առանձնահատկությունները դարձել են հոգեբանության հետազոտության առարկա⁹: Որոշ հեղինակներ շեշտադրում են հաղորդակցման բովանդակության առանձնահատկությունները, միջանձնային առցանց հաղորդակցման համատեքստում անձի ընկալման փոփոխությունները. «Ուրիշը, ակնհայտորեն, այնքան էլ «ողջ» չի թվում թվային աշխարհում, ինչը մեզ թույլ է տալիս պակաս պատասխանատվությամբ վերաբերվել նրան»¹⁰:

Առցանց շփումը հաճախ հանգեցնում է ագրեսիվ վարքագծի, բուլինգի, կիբեռբուլինգի (անգլերեն bullying, bully՝ խուլիգան, կոպիտ, բռնարար բառից). թվային սերնդի ներկայացուցիչները կարծում են, թե իրենց թույլատրվում է

⁷ Սերունդների հատման կետում ծնված մարդիկ պատկանում են անցումային սերնդին կամ, այսպես կոչված, «արձագանք-սերնդին» և օժտված են երկու խմբի արժեքներով:

⁸ Գիտական գրականության մեջ հանդիպում են այս կամ այն սերնդի անվանման որոշման համար տարբերակներ և տարիքի միջակայքերի տարընթերցումներ:

⁹ Այդ մասին ավելի մանրամասն տե՛ս **Рассказова Е. И.**, Психологические последствия развития информационных технологий // Национальный психологический журнал, № 1 (7), 2012, էջ 81-87; **Солдатова Г. У.**, Цифровая культура: правила, ответственность и регуляция // Цифровое общество как культурно-исторический контекст развития человека: сборник научных статей и материалов международной конференции / Под общ. ред. Р. В. Ершовой. Коломна: ГСГУ, 2018, էջ 374-379:

¹⁰ **Солдатова Г. У.**, Цифровая культура: правила, ответственность и регуляция // Цифровое общество как культурно-исторический контекст развития человека: сборник научных статей и материалов международной конференции / Под общ. ред. Р. В. Ершовой. Коломна: ГСГУ, 2018, էջ 378:

վիրավորել, նսեմացնել մեկ ուրիշ մարդու կամ մարդկանց խմբի՝ հույս ունենալով անպատժելի լինել: Դեռահասների ահաբեկման, բռնության և ագրեսիվ վարքի խնդիրը ամբողջ աշխարհում հետազոտության առարկա է: Ներկայումս կիրառելի են սոցիալական ցանցերում ագրեսիվ վարքագծի դրսևորում է, որը տվյալ մարդու հասցեին հաղորդակցման ժամանակակից տեխնոլոգիաների (համացանց, հեռախոս) կիրառմամբ ագրեսիվ գործողությունների ամբողջությունն է: Համացանցում իրադարձությունների (այդ թվում՝ վիրավորանքների) «շրջելիության», «հակադարձելիության» գաղափարը, դրանց «հետ պատելու» հավանականությունը թույլ է տալիս անհատին պակաս պատասխանատվությամբ վերաբերվել հաղորդակցային գործընթացի կազմակերպմանը՝ առանց ամոթ կամ խղճի խայթ զգալու:

2003-ականների սերնդի ներկայացուցիչները կարող են տարբեր համամասնություններով համատեղել առցանց և օֆլայն հաղորդակցությունը: Մասնագետների շրջանում գոյություն ունի տեսակետ, որ, համացանցի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների տարածմանը զուգընթաց, միայն համացանցային շփումը նախընտրող մարդկանց թիվը մեծանալու է: Նրանցից ոմանց համար անմիջական շփումը անկախ արժեք է, թեև իրական կյանքում նրանց համար դժվար է ընկերներ ձեռք բերել և շփվել շրջապատի մարդկանց հետ. նրանք նախընտրում են հաղորդագրություններ գրել, քան հեռախոսով զանգել:

II. Թվային սերնդի ներկայացուցիչների արժեքային-իմաստային առանձնահատկությունները: Հարկ է նշել, որ «Z սերնդի» շրջանում ընթացում է հետաքրքրությունների շրջանակի նեղացում, իսկ աշխատանքի, հանգստի և շփման մասին պատկերացումները կապվում են բացառապես տեխնիկական միջոցների կիրառման հետ, ինչը պետք է մտահոգիչ լինի ծնողների և մանկավարժների համար: Այն իրավիճակներում, երբ գաջեթները չեն օգտագործվում մարդու հետ կենդանի շփման ժամանակ, անձը շփոթության և տագնապի զգացումներ է ունենում: Մի ամբողջ սերնդի կյանքում հայտնվել է մի իր, որը, ինչպես գրում է Ա. Գրինֆիլդը, «դարձել է վերջին առարկան, որին մենք նայում ենք ամեն գիշեր քնելուց առաջ, և առաջինը, որին դիմում ենք արթնանալուց հետո: Մենք օգտագործում ենք այն մարդկանց հետ ծանոթանալու, շփվելու, զվարճանալու և մեր ճանապարհը գտնելու համար: Նրա օգնությամբ մենք գնում և վաճառում ենք իրեր: Մենք հիմնվում ենք դրա վրա՝ գրանցելու այն վայրերը, ուր մենք գնում ենք, այն գործողությունները, որոնք մենք կատարում ենք, և այն մարդկանց, ում հետ շփվում ենք. մենք հույս ունենք, որ այն կօգնի մեզ սպանել ժամանակը, լրացնել այն դիրքորոշումներն ու դադարները, որոնք երբեմնի զբաղեցնում էին մեր կյանքի չափազանց մեծ մասը»¹¹:

«Z սերնդի» ներկայացուցիչների մեծամասնությանը գրավում է տեխնիկական միջոցների օգտագործման և տեղեկատվության որոնման հարմարավետությունը, ինչպես նաև ցանկացած պահի կապի մեջ լինելու հնարավորությունը: Սոցիալական ցանցերում ժամանակ անցկացնելը «Z սերնդի» ներկայացուցիչների համար կենսական անմիջական խնդիրներ չի ստեղծում, ինչպես նաև չի ազդում իրենց ճակատագիրը տնօրինելու ունակության վրա:

¹¹ Гринфилд А., Радикальные технологии: устройство повседневной жизни. М., 2018, с. 19-20.

Թվային սոցիալականացման պարադոքսներից մեկը ազգային ենթատեքստ չունեցող մի երևույթ է՝ մենակությունը՝ վիճակ, որը չի լքում մարդուն նույնիսկ այն դեպքում, երբ շրջապատված է հարազատներով և ընկերներով: Կյանքի արագացված ընթացքը անհատին թույլ չի տալիս խոր միջանձնային հարաբերություններ հաստատել, վայելել անմիջական շփումը: Մենակության ծայրահեղ փուլերում մարդը հակված է որոնելու օբյեկտներ՝ իր վիճակից ուշադրությունը շեղելու համար: Ամենահեշտ եղանակը սոցիալական ցանցերն ու բջջային հեռախոսն են: Այսպիսով՝ համացանցում շփումն օգնում է անհատին ազատվել միայնության զգացումից, իսկ չափից ավելի օգտագործման, իրական կյանքի խնդիրներից վիրտուալ աշխարհի տեղափոխվելու դեպքում կարող է բարդություններ առաջացնել սեփական կյանքը կառավարելու հարցում:

Համաձայն Տամակի Սաիտոյի տեսության՝ հասարակության մեջ տարածվում է մարդկանց կատեգորիա՝ «հիկիկոմորի» (ճապոներեն hikikomori, բառացիորեն՝ «մենության մեջ լինել») կամ հիկի¹², ովքեր ինքնական մնում են մենության մեջ և հրաժարվում են իրականացնել հասարակության սպասելիքները՝ միաժամանակ ապրելով իրենց ծնողների կամ հարազատների հետ, որոնց հետ նրանք չեն ցանկանում շփվել: Միևնույն ժամանակ, հետազոտողներն այս մարդկանց դասակարգում են երկու խմբի՝ «առաջնային հիկիկոմորիներ»՝ երիտասարդներ, ովքեր չունեն լուրջ հոգեախտաբանական խախտումներ, և «երկրորդային հիկիկոմորիներ»՝ մարդիկ, ովքեր տառապում են մի շարք ծանր հոգեկան խանգարումներով, այդ թվում՝ աֆեկտիվ, տագնապային և օբսեսիվ-կոմպուլսիվ խանգարումներով, ինչպես նաև անձի խանգարումներով¹³: Համացանցում տեղեկատվության տարածման հետևանքով հիկիկոմորիների ապրելակերպի նորաձևությունը սկսում է ընդգրկել տարբեր մարդկանց՝ անկախ իրենց բնակության երկրից:

III. Թվային սերնդի ներկայացուցիչների հուզական-կամային և շարժառիթային-պահանջմունքային առանձնահատկությունները: Հասարակության կիբեռսոցիալականացման պայմաններում «Z սերնդի» ներկայացուցիչների շրջանում տեղի են ունենում փոփոխություններ հուզական-կամային և շարժառիթային-պահանջմունքային ոլորտներում, «ես»-ի կերպարի և սեփական անձի նկատմամբ վերաբերմունքի փոխակերպում, սեփական կենսական ուղու արժեքաիմաստային էության հասկացման բացակայություն: Թվային տարածքում իրենց հանրային «ես»-ը ստեղծագործաբար հորինելիս դեռահասներն ու երիտասարդներն առաջնորդվում են անձի իդեալական հատկանիշներով, որոնք ընդգծում են այդ կերպարի հեղինակի անհատականությունը: Վիրտուալ աշխարհը մարդուն թույլ է տալիս ավելի հեշտությամբ ինքնադրսևորվել, ստեղծել իդեալի մոտ կերպար, ինչը պայմանավորված է պաշտպանվածության և անանունության կեղծ զգացողությամբ, ինչի պակասը դիտվում է իրականության մեջ: Այնուամենայնիվ, պետք է նշել, որ երիտասարդները նույնպես անհանգստություն են զգում անձնական տարածության հոգե-

¹² Տե՛ս **Saito Tamaki, Angles, J.** Hikikomori: Adolescence without end. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2013:

¹³ Տե՛ս **Suwa M., Suzuki K.** The phenomenon of “Hikikomori” (Social withdrawal) and the socio-cultural situation in Japan today // Journal of psychopathology, № 19, 2013, էջ 191-198:

բանական սահմանների խախտումից, նրանց մեջ առաջանում է տագնապային զգացողություն, խաթարվում է իրենց և իրական կյանքում սեփական գործողությունների համարժեք գնահատումը: Դրա հետևանքը թվային սերնդի ներկայացուցիչների շրջանում սոցիալական և գենդերային կողմնորոշումների լրոգումն է:

Սոցիալական ցանցերում և ՋԼՄ-ներում երիտասարդ սերնդի շրջանում քարոզվում է արագ հարստանալու և բարձր եկամուտներ ստանալու հնարավորությունը: Եվ այս դիրքորոշումը լիովին կարող է դիտարկվել որպես սեփական ապագայի մտածված, համակարգված պլանավորման այլընտրանք:

Ժամանակակից երիտասարդության կյանքը մեծապես պայմանավորված է այսօրվա՝ հաճույք ստանալու դիրքորոշմամբ: Հարմարավետության, հաճույքի ձգտումը, եսասիրական սպառման կողմնորոշումը որոշում են այսօրվա դեռահասների և ուսանողների դիմագիծը: Երիտասարդ սերնդի շրջանում հեղոնիստական դիրքորոշումների զարգացմանը նպաստում է սպառողական վարքագծի մոդելը, որը պարտադրվում է ՋԼՄ-ների միջոցով:

IV. Թվային սերնդի ներկայացուցիչների ճանաչողական առանձնահատկությունները: Ժամանակակից երիտասարդների մեկ այլ հատկանիշ է տեսահոլովակային (կլիպային) մտածողությունը (clipthinking)՝ աշխարհի և տեղեկատվության հատուկ ընկալումը պատկերների, վառ, գունեղ հաղորդագրությունների միջոցով: Ընդ որում, տեղեկատվության հոսքը ընկալվում է հատվածաբար, մասնատված. տեսալսողական հատվածների շարքը և որոշակի հաջորդականությամբ դրանց դասավորությունը թույլ չեն տալիս անհատին ներթափանցել ընկալվող երևույթի պատճառահետևանքային կապերի մեջ, խորհրդածել տեսածի մասին, տրամաբանական եզրակացություններ կատարել, ստեղծել շրջապատող աշխարհի ամբողջական պատկերը և քննադատորեն գնահատել այն: Տեղեկատվության հոսքը նախատեսված է բացառապես առաջարկվող բովանդակության (կոնտենտի) հատվածների հուզական ընկալման համար: Երեխաներն այնքան են վստահում համացանցից ստացվող տեղեկատվությանը, որ, մի կողմից՝ երբեմն չափազանց ինքնավստահ են իրենց հայացքներում, մյուս կողմից՝ չեն նկատում դրանց անհամապատասխանությունն ու անտրամաբանականությունը: Անհատը խոցելի է դառնում արտաքին մանիպուլյատիվ ազդեցության նկատմամբ: Համացանցում գերազանց կողմնորոշվելով, հիշելով այն հասցեները, որտեղ պահվում է իրենց անհրաժեշտ տեղեկատվությունը՝ երիտասարդները հատվածաբար են ընկալում դրա բովանդակությունը: Նրանց՝ տեղեկատվության ընկալման արագությունը մեծանում է, սակայն նրանք չեն կարող բավական երկար ժամանակ կենտրոնացնել ուշադրությունը մեկ առարկայի վրա: Եվ պարզ է դառնում, որ տեսահոլովակային մտածողության առկայությամբ անհնար է տեքստերի խոր հասկացումը, դրանց թաքնված, անուղղակի իմաստների բացահայտումը, արժեքի (գեղագիտական, գեղարվեստական և այլն) ընկալումը, ըստ «կենսական ամբողջականության» (դարաշրջանը, մշակույթը հաշվի առնելով) ըմբռնումը:

Տեսահոլովակային գիտակցության առաջացման պատճառ հանդիսացող գործոններից մեկը մարդու կողմից միաժամանակ արվող գործերի քանակի ավելացումն է: Գիտնականները, նկարագրելով թվային միջավայրում մեծացած սերնդի ներկայացուցիչներին, նշում են բազմախնդրայնությունը

(«multitasking»)¹⁴ և մեդիաբազմախնդրայնությունը («media multitasking»)¹⁵: Օրինակ՝ տնային առաջադրանքները կատարելիս դեռահասները կարող են զուգահեռաբար շփվել ընկերների հետ մեսենջերներով, լսել երաժշտություն, անել տնային գործեր: Այս վարքը սովորաբար զարմանք է առաջացնում ավագ սերնդի ներկայացուցիչների շրջանում: Մինչդեռ, թվային սերնդի համար միախնդրայնությունը նշանակում է միապաղաղություն և ծանծրայթ, իսկ բազմախնդրայնությունը՝ ինքնին սովորական բան: Գիտնականները հաշվարկել են, որ ավագ դպրոցի աշակերտները, նստած համակարգչի առջև, փոխում են գործողությունները և մեկ առցանց ռեսուրսից մյուսը տեղափոխվում մեկ րոպեի ընթացքում երեք անգամ: Կան նաև ուսումնասիրություններ, որոնցում ամրագրվում է, որ «Z սերնդի» ներկայացուցիչների բազմախնդրայնության հետևանքներն են ցրվածությունը, հիպերակտիվությունը, ուշադրության պակասը, տրամաբանության և տեքստի մեջ խորանալու փոխարեն տեսողական խորհրդանշանների նախապատվությունը¹⁶: Բազմախնդրայնության հետևանքներ են նաև տեղեկատվության մտապահման, մտավոր հաշվարկի, բանավոր և գրավոր խոսքի զարգացման դժվարությունները, իմաստային ընթերցման անբավարար զարգացումը և աղքատիկ բառապաշարը: Մշտական ակտիվությունը, բազմախնդրայնությունը հանգեցնում են հոգնածության և անհանգստության, ինչպես նաև տագնապային վիճակների և ընկճախտի:

Գիտնականները դեռ չգիտեն՝ ինչպես վերաբերվել բազմախնդրայնությանը: Ոմանք ուշադրություն են դարձնում մեդիաբազմախնդրայնության և անձի ճանաչողական գործառույթների փոխկապվածությանը, ինչպիսիք են կենտրոնացումը, ուշադրության փոխանակումը և հիշողության կարողությունը¹⁷: Մյուսները կարծում են, թե դեռահասների մեդիաբազմախնդրայնությունը կապված է ճանաչողական անբավարար վերահսկողության և իմպուլսիվության բարձր մակարդակի հետ, որոնք ազդում են կատարողական գործառույթների վրա¹⁸: Այնուամենայնիվ, բազմախնդրայնության և մեդիաբազմախնդրայնության մի շարք բացասական հետևանքներին զուգահեռ, կարելի է առանձնացնել նաև դրական կողմեր. անձը ստանում է ավելի մեծ հուզական բավարարվածություն միանգամից մի քանի տեսակի բազմազան գործողություններում զուգահեռ ներգրավվածությունից:

Այսպիսով՝ մեդիաբազմախնդրայնության երևույթը կարելի է սահմանել որպես.

- 1) մի քանի մուլտիմեդիա հոսքերի միաժամանակյա օգտագործում,
- 2) տեղեկատվության թվային և ավանդական աղբյուրների օգտագործման համակցություն,

¹⁴ St'ya **Рассказова Е. И.**, Психологические последствия развития информационных технологий // Национальный психологический журнал, № 1 (7), 2012, էջ 81-87:

¹⁵ St'ya **Солдатова Г. У., Трифонова А. В.** Медиамногзадачность: стоит ли беспокоиться // Дети в информационном обществе, № 28, 2018, էջ 26-37:

¹⁶ St'ya **Rosen L. Me**, MySpace and I: Parenting the net generation. NY: PalgraveMacmillan, 2007, էջ 104:

¹⁷ St'ya **May K. E., Elder A. D.** Efficient, helpful, or distracting? A literature review of media multitasking in relation to academic performance // International journal of educational technology in higher education. Vol. 15, № 1, 2018, էջ 2-17:

¹⁸ St'ya **Martin-Perpina M. M., Poch F. V., Cerrato S. M.** Media multitasking impact in homework, executive function and academic performance in spanish adolescents // Psicothema. Vol. 31, № 1, 2019, էջ 81-87:

3) անցանց և վիրտուալ գործողությունների օգտագործման համադրություն:

Իհարկե, ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաները բացահայտում են նախկինում անհայտ հնարավորություններ՝ գիտելիքների յուրացման նոր միջոցներ, անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնում, մարդկանց հետ շփվելու անվտանգ ձևաչափ, ինչը մեծապես հեշտացնում է մարդու կյանքը և գրավում երիտասարդներին:

Սոցիալական միջավայրը, որտեղ մարդը զարգանում է, պատմական գործընթացները, մշակույթը, պետական համակարգը սահմանում են որոշակի արժեհամակարգ և որոշում սուբյեկտի՝ որպես որոշակի ժամանակի, որոշակի սերնդի ներկայացուցչի կառուցվածքի ձևավորումը: Այսօր տեղի ունեցող գլոբալացման և թվայնացման գործընթացները, անշուշտ, ազդում են երիտասարդ սերնդի անհատականության ձևավորման վրա, փոխակերպում ավագ սերնդի գիտակցությունը: Թվային տեղեկատվական դաշտը մարդկանց պարտադրում է նախկին արդյունաբերական քաղաքակրթությանը ոչ բնորոշ ապրելակերպ: Կարելի է ամրագրել, որ թվային տեխնոլոգիաների բուռն զարգացումը մեծապես ազդում է ժամանակակից երեխաների, դեռահասների և երիտասարդների վրա, ովքեր սոցիալական նոր զարգացման իրավիճակում իրենց մարդկային ռեսուրսները՝ ժամանակը, աշխատունակությունը, ակտիվությունը, առողջությունը, ծախսում են այլ իրականությունում ինտեգրվելու համար:

Սերունդների տեսությունը գնահատելիս և մեկնաբանելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել հետևյալ հանգամանքները.

1. «Z սերունդը» ներքնապես տարասեռ է օբյեկտիվ հոգեբանական պատճառներով, և դրա բնութագրերին խառնվում են նաև տարիքային առանձնահատկությունները, որոնք պետք է հաշվի առնել:

2. Հարկ է հիշել, որ այս սերնդի ներկայացուցիչների զգալի մասը դեռ չի հասել չափահասության, նրանց զարգացումը դեռ շարունակվում է: Հետևաբար՝ խոսել այն մասին, թե ինչպիսին կլինեն նրանց նախասիրությունները, սովորությունները, ճանաչողական հնարավորությունները և բարոյական կողմնորոշիչները հասուն տարիքում, դեռևս վաղաժամ է, ինչպես նաև մեթոդաբանորեն ճիշտ չէ նրանց համեմատել նախորդ սերնդի չափահաս ներկայացուցիչների հետ՝ առանց հաշվի առնելու դեռևս շարունակվող զարգացումը:

Եզրակացություններ: Տեղեկատվայնացումը և թվայնացումը, էապես ընդլայնելով գլոբալ գիտատեխնիկական և սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի հորիզոնները, զարգանում են՝ լրջորեն փոխակերպելով ոչ միայն գերժամանակակից համարվող, այլև ավանդական, դարեր ի վեր ձևավորված ինստիտուտներն ու կառույցները՝ արագորեն վերափոխելով սոցիալական հաղորդակցությունների աշխարհը՝ այն ավելի ու ավելի փոխարինելով վիրտուալով, դրանով իսկ լրացուցիչ հիմքեր ստեղծելով հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներում փոփոխությունների, երբեմն նաև անկայունության ու կոնֆլիկտների աճման համար:

Թվային սերնդի արժեքային կողմնորոշիչների տեսական վերլուծությունը թույլ է տալիս որոշ եզրակացություններ կատարել:

Թվային սերնդի ներկայացուցիչներն աչքի են ընկնում ինքնընկալման յուրահատկություններով՝ հաղորդակցային, ճանաչողական, հուզական-կամային, շարժառիթային-պահանջմունքային տեսանկյուններից: Ժամանակակից սերնդի անձնային և վարքագծային բացահայտված բնորոշ առանձնահատկությունները ցույց են տալիս, որ նրա ներկայացուցիչներից ոմանք գտնվում են իրական հասարակությունից օտարված վիճակում, ունեն շփման դժվարություններ, սուբյեկտիվ կախվածություն են զգում «թվերից», ինչը նեղացնում է հետաքրքրությունների շրջանակը, խոչընդոտում է միջանձնային խոր հարաբերությունների ստեղծմանը, առաջացնում է անտարբերություն: Միննույն ժամանակ, ժամանակակից երիտասարդներն ունեն որոշակի առավելություններ ավագ սերունդների նկատմամբ. Նրանք օժտված են ճկուն մտա-ծողությամբ և շարժունակությամբ, կարողանում են աշխատել բազմախնդրայնության և մեդիաբազմախնդրայնության պայմաններում, արագ են ընկալում տեղեկատվությունը, ակնթարթորեն անցնում են մի գործից մյուսին: Այս որակները պետք է համաչափորեն օգտագործվեն կրթական նպատակներով՝ կիրառելով փոխազդեցության նոր ձևեր, զարգացնելով հաղորդակցային հմտությունները, պլանավորման և քննադատական մտածողության հմտությունները:

Օգտագործված գրականություն

1. Гринфилд А., Радикальные технологии: устройство повседневной жизни // М., 2018.
2. Лекторский В. А., Глобальная цифровизация как антропологический вызов // Человек и символы искусственного интеллекта. СПб., 2022.
3. Радаев В. В., Миллениалы на фоне предшествующих поколений: эмпирический анализ // Социологические исследования, 3, 2019.
4. Рассказова Е. И., Психологические последствия развития информационных технологий // Национальный психологический журнал, 1(7), 2012.
5. Солдатова Г. У., Цифровая культура: правила, ответственность и регуляция // Цифровое общество как культурно-исторический контекст развития человека: сборник научных статей и материалов международной конференции / Под общ. Ред. Р. В. Ершовой. Коломна: ГСГУ, 2018.
6. Солдатова Г. У., Трифонова А. В., Медиамногзадачность: стоит ли беспокоиться // Дети в информационном обществе, 28, 2018.
7. Anderson C., The end of theory: The data deluge makes the scientific method obsolete. Wired magazine, July 16, 2008, http://www.wired.com/science/discoveries/magazine/16-07/pb_theory
8. Atoyan, V., Movsisyan, N., Ohanyan, S., & Hovyan, V., The Impact of Digital Technologies on the Formation of New Identity Models and Value Orientations. Scholars Bulletin, 9(8), 2023, <https://doi.org/10.36348/sb.2023.v09i08.001>
9. Atoyan V., Hovyan V., Ohanyan S., & Movsisyan N., The Digital Space as the Environment of Social Self-Determination and Self-Expression. Journal of Advances in Education and Philosophy, 7(9), 2023, <https://doi.org/10.36348/jaep.2023.v07i09.004>

10. Atoyan V., Ohanyan S., Movsisyan N., & Hovyan V., Digitalization as a Sociocultural Characteristic of the Globalization Era. Saudi Journal of Humanities and Social Sciences, 8(9), 2023, <https://doi.org/10.36348/sjhss.2023.v08i09.008>
11. May K. E., & Elder A. D., Efficient, helpful, or distracting? A literature review of media multitasking in relation to academic performance. International journal of educational technology in higher education, 15(1), 2018.
12. Martin-Perpina M. M., Poch F. V., & Cerrato S. M., Media multitasking impact in homework, executive function and academic performance in 188apan188h adolescents. Psicothema, 31(1), 2019.
13. Prensky M., Digital Natives, Digital Immigrants, Part 1 // On the Horizon, Vol. 9, Issue 5, 2001.
14. Rosen L.D.Me, MySpace and I: Parenting the net generation. NY: 2007, Palgrave Macmillan.
15. Strauss W., & Howe N., Generations: The history of America's future, 1584 to 2069. New York: 1991, Quill.
16. Suwa M., & Suzuki K., The phenomenon of "Hikikomori" (Social withdrawal) and the socio-cultural situation in 188apan today. Journal of psychopathology, 19, 2013.
17. Tamaki S., & Angles J. T.Hikikomori: Adolescence without end. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2013.
18. Twenge J. M., iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy-and Completely Unprepared for Adulthood – and What That Means for the Rest of Us. New York: Atria Books, 2017.

СОФЬЯ ОГАНЯН

Доцент кафедры социальных наук АГЭУ,
кандидат философских наук

Личностные особенности «Поколения Z» в цифровой эпохе. – Неотделимой характеристикой меняющегося глобального мира является глобализация, направленная на изменение процессов, в ходе которых цифровые технологии активно внедряются во все сферы общественной жизни. Цифровизация как двигатель мирового социального развития коренным образом меняет стереотипы мышления, способы восприятия окружающей действительности, вводит новые правила поведения. Феномен цифрового поколения широко рассматривается в научных и публицистических источниках, и исследователи пытаются по-новому определить влияние «цифр», информационного поля на личность человека, его поведение, принятие решений, чтобы «число» не превратилось из помощника в инструмент манипулирования сознанием. Поэтому становится актуальным изучение мировоззрения, убеждений, ценностей и моделей поведения современного

молодого поколения с социально-психологической точки зрения.

Представителей цифрового поколения отличают особенности самовосприятия с коммуникативной, познавательной, эмоционально-волевой, мотивационно-потребностной точек зрения. Выявленные личностные и поведенческие особенности современного поколения показывают, что некоторые его представители отчуждены от реального общества, испытывают трудности в общении, ощущают субъективную зависимость от «цифр», что сужает круг интересов, препятствует созданию глубоких межличностных отношений, вызывает безразличие. В то же время современная молодежь имеет определенные преимущества перед старшими поколениями: они наделены гибким мышлением и подвижностью, способны работать в условиях многозадачности и медиамногозадачности, быстро воспринимают информацию, мгновенно переключаются с одной задачи на другую. Эти качества следует пропорционально использовать в образовательных целях, применяя новые формы взаимодействия, развивая коммуникативные навыки, навыки планирования и критического мышления.

Ключевые слова: глобализация, цифровизация, цифровые технологии, теория поколений, «Поколение Z»

JEL: J13, L86, O33

DOI: 10.52174/29538114_2024.2-176

SOFYA OHANYAN

Associate Professor at the Chair of Social Sciences at ASUE,
PhD in Philosophical Sciences

Personality Traits of "Generation Z" in the Digital Age .–

An inseparable characteristic of the changing global world is globalization, aimed at altering processes whereby digital technologies are actively integrated into all spheres of public life. Digitization, as the engine of global social development, fundamentally changes thought patterns, ways of perceiving reality, and introduces new rules of behavior. The phenomenon of the digital generation is widely discussed in scientific and journalistic sources, with researchers seeking to redefine the impact of "digits" and the information landscape on an individual's personality, behavior, decision-making, so that the "number" does not turn from an assistant into a tool for manipulating consciousness. Therefore, the study of the worldview, beliefs, values, and behavior models of the modern young generation from a socio-psychological perspective becomes relevant.

Representatives of the digital generation have distinctive features of self-perception from communicative, cognitive,

emotional-volitional, motivational-needs perspectives. Identified personal and behavioral characteristics of the modern generation show that some of its members are alienated from real society, experience difficulties in communication and subjective dependence on "digits," which narrows their circle of interests, hinders the creation of deep interpersonal relationships, and evokes indifference. At the same time, modern youth has certain advantages over older generations: they possess flexible thinking and agility, are able to work in conditions of multitasking and media multitasking, quickly absorb information, instantly switch from one task to another. These qualities should be proportionally utilized for educational purposes, applying new forms of interaction, developing communication skills, planning skills, and critical thinking.

Keywords: *globalization, digitization, digital technologies, generational theory, "Generation Z"*

JEL: J13, L86, O33

DOI: 10.52174/29538114_2024.2-176